

Ovaj izveštaj ima za cilj da predstavi trenutnu situaciju u vezi sa poštovanjem ljudskih prava i sloboda migranata, izbeglica i tražilaca azila koji prolaze kroz, ili borave u Srbiji i Makedoniji. Podaci u ovom izveštaju su dobijeni od 24 organizacije civilnog društva iz Srbije i Makedonije, u okviru mreže Pomoć na putu.

Situacija u Srbiji

U oktobru je uočen porast broja porodica sa decom poreklom iz Iraka (Kurdi i Jezidi) koje u Srbiju dolaze preko Turske i Bugarske i nameravaju da nastave put. Takođe je povećan priliv maloletnika bez pratnje, a u Beogradu su primećeni i migranti iz centara na jugu, Preševa i Bujanovca. Između 100 i 200 migranata boravi u centru Beograda, u Miksalištu i parku ispred Ekonomskog fakulteta.

Od kada je počeo nešto veći priliv migranata, javili su se i problemi sa čekanjem na registraciju u Upravi za strance. Maloletnici bez pratnje i porodice sa decom imaju prednost, pa odrasli muškarci uglavnom poslednji dolaze na red. Pošto noću ne mogu da

koriste usluge Miksališta, prinuđeni su da spavaju na otvorenom sve dok se ne okonča postupak registracije i dok ne dobiju uput za određeni centar. Nakon dobijanja uputa, ostaje problem prevoza iz Beograda do centra u koji su upućeni. Kako uglavnom nemaju novac za kartu, okreću se organizacijama koje mogu da im omoguće transport.

Kao i u prethodnom periodu, većina migranata nema nameru da duže ostane u Srbiji, niti da pristupi postupku azila. Najveći broj se odlučuje za legalan prelazak mađarske granice preko liste na koju mogu da se upišu u okviru centra u

Beograd: Čekajući na registraciju, migranti noću spavaju ispred Miksališta (Foto: CRPC)

kom borave. Bez obzira što na svoj red za prelazak granice mogu da čekaju i po godinu - dve, oni od toga ne odustaju i ne gube nadu da će na taj način doći do svoje željene destinacije.

Novi Zakon o azilu je ušao u Narodnu skupštinu, ali još nije stigao na dnevni red za raspravu. Cilj donošenja novog Zakona je unapređenje nacionalnog sistema azila i usklađivanje nacionalnih propisa koji regulišu oblast azila sa Direktivama EU, smanjenje prostora za zloupotrebe prava na azil, kao i stvaranje uslova za povećanje efikasnosti sistema azila u Republici Srbiji.

Broj izbeglica i migranata u Srbiji u oktobru bio je **4.258** (podaci UNHCR-a od 22.10.2017.), što predstavlja mali porast u odnosu na prethodni mesec.

Većina (88%) je smeštena u 18 tranzitno-prihvatačkih i azilnih centara, dok se ostali nalaze u Beogradu ili u pograničnim područjima sa Hrvatskom i Mađarskom.

Kada su u pitanju uslovi smeštaja, iako su mnogi objekti renovirani i kapaciteti se proširuju, još uvek se događa da u nekim centrima veliki broj osoba boravi u malim sobama, ne poštuje se privatnost u potpunosti, a različite nacionalnosti se smeštaju u iste sobe. Ovo neretko dovodi do sukoba između migranata.

Nekoliko stotina migranata i dalje boravi "van sistema", najčešće u neformalnim skloništima u okolini Šida i mestima u pograničnom području sa Mađarskom. Uslovi u kojima žive su nehygienički i nebezbedni, a njihovo prisustvo izaziva strah, uznemirenost i nezadovoljstvo lokalnog stanovništva.

Polazak migrantske dece u škole

Situacija u školama u koje idu migrantska deca je dobra, deca su prihvaćena i od strane lokalne dece, i od nastavnog osoblja. Počelo je organizovanje stručnih skupova i horizontalno povezivanje škola. Napravljen je i sajt www.remis.rs o obrazovanju dece migranata, što će omogućiti lakše deljenje informacija.

"Mom mužu ne smem da kažem ništa. Probala sam da kažem da ovde nije tako loše. Ne padaju nam bombe. Deca mogu da idu u školu. Imamo hranu i krov, odeću, vodu, novac. Nema bombi. On je pobesneo mnogo..."

A.M., Avganistan

"Začudio sam se kada su mi rekli da ću moći da igram fudbal na času fizičkog sa ostalom decom. Mislio da samo treba da sedim, ćutim, da me se drugi ne bi plašili i da im ne bih pravio probleme. Ne bih želeo da me neko kazni jer me se drugi plaše. Mislio sam da će me se profesori i drugi đaci plašiti jer sam iz Avganistana. Sada kada znam da nije tako, stvarno se radujem polasku u srednju školu."

K.M. (17 godina)

"Meni je drago što su došli, valjda je i njima lepo. Mi ne znamo njihov jezik, a oni malo znaju srpski. Ali za igru nije potrebno da pričamo!"

S.L, učenica iz Vranja

Deca u nižim razredima bolje vladaju gradivom, dok starija imaju značajnu jezičku barijeru. Primećuje se i značajno variranje broja dece u školama na nedeljnom nivou, a mentori se trude da sagledaju razloge - da li su u pitanju odlasci iz kampova, ili se radi o reakciji na nastavu. Škole i dalje kao najveći problem ističu to što nema jedinstvenog načina ubrzanog učenja jezika instrukcije. Nije moguće obezbediti dodatno finansirane časove, pa se tako učenje odvija ili na redovnim časovima, ili na radionicama. Sa druge strane, škole su izuzetno zainteresovane za sve vrste obuka i stručnih skupova, sastaju se i neformalno i razmenjuju ideje i rešenja.

Deci prija svakodnevna rutina, ustaljen redosled aktivnosti i obaveza koje imaju vezanih za školu. Raspoloživiji su, odgovorniji i više usmereni jedni ka drugima. Problem im predstavlja to što nastavu slušaju na srpskom jeziku, a domaći zadatak ne mogu da urade bez pomoći osoba koje rade u centru za smeštaj, jer se traži da pišu ćirilicom.

Pristup azilu i prisilna vraćanja

Kao i u prethodnom periodu, "zatvorene granice" i nedostatak sigurnih prolaza izlažu migrante mnogobrojnim rizicima. Prisilna vraćanja iz jedne u drugu zemlju duž rute se nastavljaju, a svedočenja o takvoj praksi su brojna.

Maloletnik iz Avganistana je u Bugarskoj proveo godinu i po pokušavajući više od 20 puta da pređe granicu i dođe u Srbiju. Po njegovim rečima, svaki put je uspevao da dođe do Pirota ili okoline, kada bi ga policija uhvatila, odvezla do granice sa Bugarskom i rekla mu da se vrati nazad. Posle ponovljenih pokušaja prelaska, bugarska policija je već znala ko je on; sačekali bi ga sa druge strane sa pendrecima i tukli ga, a zatim ga vraćali u kamp u Bugarskoj u kojem je bio smešten. Navodi da se jednom desilo da je u grupi od njih 25 pokušao da pređe granicu, kada ih je bugarska policija uhvatila u pograničnoj zoni i odvela u policijsku stanicu; u hodniku su im naredili da se okrenu ka zidu i stave ruke na zid, a zatim ih tukli.

Dva dečaka iz Avganistana, starosti 14 i 16 godina, navode da su pokušali da pređu granicu sa Hrvatskom, ali ih je policija uhvatila čim su prešli i vratila ih nazad. Oni su zatim uskočili u voz i uspeli da ponovo pređu granicu. Uspeli su da neprimećeni dođu do okoline Zagreba, gde su napustili voz i kretali se napuštenim putem. Međutim, ubrzo ih je stigao policijski auto, pa su počeli da beže. Policajci su krenuli za njima, izvadili oružje i pretili da će pucati na njih ako ne stanu. Oni su se uplašili i stali, a dva policajca su došli do njih i istukli ih. Nakon toga je došlo policijsko vozilo koje ih je odvezlo do granice. Iako su policajcima ponavljali da žele azil u Hrvatskoj, oni na to odgovarali "Vratite se u Srbiju, ovde nema mesta u kampovima i ne želimo Avganistance".

Situacija u Makedoniji

Tokom oktobra, situacija u Makedoniji je ostala mirna i bez značajnih promena. Broj migranata u oba kampa je mali, a kampovi služe uglavnom kao tranzitni centri, za kraći boravak. U kampu Vinojug, na primer, tokom celog meseca bilo je svega troje migranata, uz češće nove dolaske. Većina ih je odmah premeštana u Grčku. U kampu Tabanovce broj migranata se menjao tokom meseca, sa najvećim brojem od 25 migranata u jednom trenutku. Ipak, migranti u tom kampu ne ostaju duže, već najveći broj nastavlja putovanje nakon svega par dana.

Migranti koji su registrovani u tranzitu kroz Makedoniju tokom ovog meseca uglavnom su bili poreklom iz Pakistana. U manjem broju bilo je i migranata iz Sirije, Avganistana i Alžira.

Prihvatno-tranzitni kamp Vinojug, Gevgelija (Foto: MHC)

Opšti uslovi boravka u kampovima su zadovoljavajući i u okvirima standarda ljudskih prava. Migrantima se pruža medicinska pomoć kada je potrebno. Dozvoljeno im je da izađu iz kampa i prošetaju gradom, uz prethodnu dozvolu i uz pratnju osoblja Crvenog krsta ili institucija.

Broj dece je mali, svega šestoro maloletnika bez pratnje je kratko boravilo u kampu Tabanovce. Zabrinjavajuće je to što su u kampovima Vinojug i Tabanovce zabeležena dva slučaja maloletnika bez pratnje, kojima je kao staratelj dodeljeno Ministarstvo rada i socijalne politike, a koji su pobjegli i otišli u nepoznatom pravcu. S obzirom na to da nema dece u kampu Vinojug (i na mali broj migranata smeštenih tamo), nema ni rekreativnih aktivnosti. U kampu Tabanovce postoje edukativno-rekreativne aktivnosti.

Čovek poreklom iz Irana, koji je uhvaćen u manjoj grupi migranata, ispričao je svoju priču. On se u svojoj zemlji preobratio iz islamske vere u hrišćanstvo, zbog čega je bio suočen sa ozbiljnim progonom od strane vlasti i ustanova. Bio je primoran da napusti zemlju i svoju porodicu kako bi izbegao sankcije.

Iako su snage bezbednosti registrovale sve migrante (pojedince i grupe) u kampu Vinojug, koji su posle prebačeni u Grčku, zabrinjavajuće je to što su obavljani sistematski pregledi ličnih stvari svakog od njih, uključujući i mobilne telefone. Nema logičnog, opravdanog razloga za sistematski pregled svake osobe, već to mora da bude zasnovano na pravnim osnovama koje regulišu sistematsko pregledanje.

Četvoro ljudi je izrazilo interesovanje za podnošenje zahteva za azil, ali nakon što su informisani o proceduri, samo je jedan zaista i podneo zahtev. On je brzo prebačen u Centar za tražioce azila u Vizbegovo, u Skoplju.

Prisilna vraćanja i ilegalne deportacije

Zanimljivo je navesti da je vidan porast broja većih grupa migranta koje presreće policija na ilegalnim rutama kroz zemlju, a koji putuju sa krijumčarima, većinom na jugu zemlje. Na primer, tokom oktobra bilo je 8 registrovanih slučajeva većih grupa koje je policija dovela u tranzitni kamp u Đevđeliji, sa 5 migranata u najmanjoj grupi i 23 u najvećoj. Skoro svaka osoba je odmah poslata nazad u Grčku, nakon kratkog ispitivanja i registrovanja od strane službenika bezbednosti. Pružena im je medicinska i humanitarna pomoć u kampu u Đevđeliji, pre nego što su poslani u Grčku.

PREPORUKE

Za Srbiju:

- Potrebno je nastaviti napore kako bi se osiguralo poštovanje prava na azil i pristup postupku, te efikasan postupak azila i zaštite za osobe kojima je potrebna međunarodna zaštita.
- Adekvatnu zaštitu treba pružiti i onim izbeglicama i migranatima izvan sistema, koji nisu registrovani i smešteni, na način koji će im omogućiti da ostvare svoja osnovna prava.
- Sprečavanje krijumčarenja i trgovine ljudima ostaje visoko na listi prioriteta, uz zalaganje za sprečavanje maltretiranja izbeglica i migranata od strane vlasti ili civila duž izbegličke rute.
- Za efikasno pružanje sveobuhvatne pomoći potrebna je koordinacija aktivnosti između organizacija civilnog društva i pružalaca usluga iz javnog sektora. Izvodljivost i uticaj aktivnosti dostižu maksimum ukoliko su koordinisane između svih ključnih aktera.
- Od velike su važnosti aktivnosti informisanja, povezivanja, upoznavanja i interkulturalne razmene kako bi se premostila distanca između lokalne i izbegličke zajednice. U kontekstu početka školske godine, važno je informisati i sarađivati sa roditeljima lokalne dece i dece izbeglica radi bolje pripreme i sprečavanja nerazumevanja, predrasuda i straha.
- Osnovna ljudska prava i slobode izbeglica i migranata treba da budu promovisana, poštovana i zaštićena u svakom trenutku, od strane svih institucija i građana.
- Potrebno je uložiti napore da se diskriminacija prema migrantima spreči i da se u slučajevima dokazane diskriminacije adekvatno reaguje kako se ona ne bi ponavljala.
- Postoji velika potreba u prihvatnim i centrima za azil da se organizuje slobodno vreme i obezbede okupacione, rekreativne i druge aktivnosti za migrante.

Za Makedoniju:

- Postoji velika potreba za povećanim nadzorom maloletnika bez pratnje u oba tranzitna kampa. Oni su u ozbiljnom riziku i ranjivom položaju, i ne mogu biti ostavljeni bez nadzora.
- Praksa ilegalnih depotracija, koja se nastavlja, mora da bude okončana i migranti moraju da se premeštaju iz zemlje u zemlju na osnovu zakonske procedure i u saradnji zvaničnika iz susednih zemalja.
- Policija i snage bezbednosti ne smeju da izvode sistematske preglede ličnih stvari i mobilnih telefona, već se ovi pregledi moraju zasnivati na zakonskim osnovama i razumnoj sumnji na kriminalnu aktivnost.

Ova publikacija je pripremljena uz finansijsku podršku Evropske unije, u okviru projekta "Pomoć na putu - podrška zaštiti ljudskih prava migranata koji prolaze kroz Makedoniju i Srbiju". Sadržaj ove publikacije je isključivo odgovornost Fondacije Ana i Vlade Divac, i ne predstavlja nužno stavove Evropske unije.

Projekat realizuju:

